

Universiteit Utrecht

Te groot om klein te kunnen zijn: De invloed van groeps grootte en coaching op de kwaliteit van kinderopvang.

Master's thesis

Utrecht University

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

Naam:	Claas, T. L.
Studentnummer:	7684347
UU-ser:	22-2187
1 ^e beoordelaar:	Romijn, B. R.
2 ^e beoordelaar:	Timmermeister, M.
Datum:	25 mei 2023

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie “Te groot om klein te kunnen zijn: De invloed van groepsgrootte en coaching op de kwaliteit van kinderopvang”. Deze scriptie is geschreven ter afronding van mijn masteropleiding Orthopedagogiek aan de Universiteit Utrecht.

Tijdens mijn (pre-)master was ik werkzaam als pedagogisch medewerker in de kinderopvang. Voor mijn thesis wilde ik een onderwerp kiezen wat mij nauw aan het hart ligt en koos ik dus voor het onderwerp kinderopvang. Tijdens het schrijven ben ik veel te weten gekomen over verschillende onderwerpen die van invloed zijn op de kwaliteit van kinderopvang. Daarom heeft deze scriptie mij op zowel persoonlijk als professioneel vlak waardevolle lessen geleerd.

Het schrijven van mijn scriptie en daarmee de afronding van mijn studie was niet mogelijk geweest zonder de steun van vrienden, familie en docenten. Allereerst wil ik dan ook mijn begeleider, dr. Bodine Romijn, bedanken voor haar begeleiding en feedback die zij mij altijd met veel geduld en deskundigheid gaf. Haar motivatie werkte voor mij aanstekelijk en ook haar prettige manier van begeleiden heeft mij goed geholpen bij het gehele proces van het schrijven van mijn scriptie. Ook dank ik de mensen die dicht bij mij staan: mijn vrouw, ouders, vrienden en collega's. Hun motiverende woorden zijn van grote betekenis voor mij geweest.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Tirza Claas

Zeist, 25 mei 2023

Abstract

Background: Since last year there has been a lot to do about Dutch childcare. Plans by the Dutch government to make childcare free from 2025 have been postponed. The income-related allowance for childcare on the other hand, will increase from 2025 so that more children can make use of childcare. This, together with the current staff pressure in the Netherlands, raises the question of how the quality of childcare can then be guaranteed. **Aim:** To investigate whether there is a relationship between the emotional process quality of childcare and the child-caregiver ratio, as well as whether there is a moderating effect of professionalization in the form of coaching. **Method:** To answer the research question, a quantitative study was conducted in which various regression analyzes were run using existing data from 143 childcare teachers and classrooms. These participants completed a questionnaire and were observed by researchers using the Classroom Assessment Scoring System (CLASS). **Results:** There is a significant relationship between the child-caregiver ratio and the emotional process quality. There is no significant relationship between professionalization and the emotional process quality and therefore there is no moderating effect of professionalization on the relationship between the child-caregiver ratio and the emotional process quality. **Conclusion:** This study shows that the child-caregiver ratio has a positive influence on the emotional process quality. The study does not reveal any indications for the effect of professionalization on childcare. Some caution is called for interpreting these data due to limitations of the study. In-depth research into the effect of coaching on the quality of childcare is recommended.

Keywords: childcare, process quality, child-caregiver ratio, professionalization

Samenvatting

Achtergrond: Er is sinds het afgelopen jaar veel te doen om de Nederlandse kinderopvang. Plannen van het kabinet om kinderopvang gratis te maken vanaf 2025 zijn uitgesteld. De inkomensafhankelijke toeslag voor kinderopvang gaat vanaf dan wel omhoog, zodat meer kinderen gebruik kunnen maken van opvang. Samen met de huidige personeelsdruk, roept dit de vraag op hoe de kwaliteit van kinderopvang dan gewaarborgd kan blijven. **Doel:** Onderzoeken of er een relatie is tussen de emotionele proceskwaliteit van kinderopvang en de beroepskracht-kindratio, als ook of er een modererend effect is van professionalisering in de vorm van coaching. **Methode:** Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is er een kwantitatief onderzoek gedaan waarin verschillende regressieanalyses zijn uitgevoerd met gebruik van bestaande data van 143 pedagogisch medewerkers en opvanggroepen. Deze participanten hebben een vragenlijst ingevuld en zij zijn door onderzoekers geobserveerd aan de hand van het Classroom Assessment Scoring System (CLASS). **Resultaten:** Er is een significant verband tussen de beroepskracht-kindratio en de emotionele proceskwaliteit. Er is geen verband tussen professionalisering en de emotionele proceskwaliteit en daarmee is er ook geen sprake van een modererend effect van professionalisering op het verband tussen de beroepskracht-kindratio en de emotionele proceskwaliteit. **Conclusie:** Uit dit onderzoek komt naar voren dat de beroepskracht-kindratio een positieve invloed heeft op de emotionele proceskwaliteit. Er komen uit het onderzoek geen aanwijzingen naar voren voor het effect van professionalisering op kinderopvang. Er wordt enige voorzichtigheid gevraagd bij het interpreteren van deze gegevens vanwege beperkingen van het onderzoek. Verdiepend onderzoek naar het effect van coaching op de kwaliteit van kinderopvang wordt aanbevolen.

Trefwoorden: kinderopvang, proceskwaliteit, beroepskracht-kindratio, professionalisering

Introductie

In Nederland maken tegenwoordig ruim 1 miljoen kinderen gebruik van kinderopvang (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Dit geeft niet alleen ouders een kans om te werken, maar het is ook belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en kan hier een positieve invloed op hebben volgens Vandell et al. (2010). Zij zeggen dat het daarvoor wel van belang is dat de opvang van goede kwaliteit is. Dit houdt in dat de pedagogisch professional allerlei middelen (bijv. de omgeving en het programma) inzet om onder andere het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen te bevorderen (Haan & Vervoort, z.d.).

Om deze kwaliteit te waarborgen is in 2017 de Wet Innovatie Kwaliteit Kinderopvang (IKK) aangenomen, waarin het onder andere gaat over een nieuwe beroepskracht-kindratio (hierna BKR genoemd). Uit onderzoek van de Schipper et al. (2006) blijkt al dat die BKR van invloed is op de kwaliteit van kinderopvang: Hoe minder kinderen een pedagogisch medewerker onder diens hoede heeft, hoe beter de kwaliteit van de opvang lijkt te zijn. Naast de BKR stelt de Wet IKK ook dat er vanaf 2019 op elke kinderopvanglocatie verplicht professionalisering moet plaatsvinden, onder andere in de vorm van een pedagogisch coach die in dienst moet zijn.

Plannen van het kabinet om kinderopvang gratis te maken, samen met de huidige personeelsdruk, roepen de vraag op hoe kwaliteit dan gewaarborgd blijft. Het is dus belangrijk dat er onderzoek gedaan wordt, zodat er blijvend gewerkt kan worden aan het op peil houden van de kwaliteit van kinderopvang. Het huidige onderzoek zal zich dan ook richten op de kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang, en hoe deze verband houdt met de BKR en professionalisering.

Emotionele proceskwaliteit

Kwaliteit in de kinderopvang wordt vaak onderscheiden in twee aspecten: Structurele kwaliteit en proceskwaliteit. Structurele kwaliteitsaspecten, zoals de groepsgrootte, de beroepskracht-kindratio en het opleidingsniveau van pedagogisch medewerkers, worden beschouwd als de regelbare aspecten van kwaliteit waarvan wordt aangenomen dat ze belangrijke voorwaarden zijn voor proceskwaliteit (Slot, 2014). Bij proceskwaliteit gaat het om de leer- en ontwikkelervaringen die kinderen opdoen in de opvang. De kwaliteit van interacties van kinderen met pedagogisch medewerkers en leeftijdsgenoten is hierbij een belangrijke factor (Slot, 2015). Goede proceskwaliteit heeft een direct effect op verschillende belangrijke ontwikkelingsdomeinen van kinderen zoals woordenschat, selectieve aandacht, Cito taal- en rekenscores en de speel- en werkhouding (Leseman & Veen, 2016).

De algehele kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen in Nederland is in de afgelopen jaren niet stabiel (Slot, 2019). Tussen 1995 en 2008 is de kinderopvangsector enorm uitgebreid en is tegelijkertijd de kwaliteit van opvang gedaald. Vanaf 2012 lijkt er echter weer een stijgende lijn te zijn gekomen in de kwaliteit van de opvang. De proceskwaliteit van Nederlandse opvang is nu gemiddeld van goede kwaliteit en beter dan die in bijvoorbeeld Vlaanderen, Duitsland, Portugal en Zwitserland (Slot et al., 2019).

Binnen de proceskwaliteit kan op basis van het meetinstrument Classroom Assessment Scoring System (CLASS) nog weer onderscheid gemaakt worden tussen educatieve proceskwaliteit en emotionele proceskwaliteit. Binnen dit onderzoek wordt de focus gelegd op de emotionele proceskwaliteit. Hiervoor is gekozen omdat deze eigenschappen er voor kunnen zorgen dat schoolrijpheid wordt gestimuleerd (Tavecchio, 2008) en er in Nederland een leerplicht is voor alle kinderen vanaf vijf jaar. Emotionele proceskwaliteit gaat over een positieve en/of negatieve sfeer op de groep, het adequaat reageren van pedagogisch medewerkers op de behoeften van kinderen, het begrijpen van de wereld van het kind en hoe pedagogisch medewerkers omgaan met het gedrag van kinderen.

Beroepskracht-kindratio

Het derde thema van de Wet IKK, ‘stabiliteit en pedagogisch maatwerk’, gaat onder andere over de beroepskracht-kindratio (hierna BKR genoemd) in de Nederlandse kinderopvang. Dit is de verhouding tussen het aantal beroepskrachten en het aantal kinderen in de groep. Twee beroepskrachten mogen bijvoorbeeld tot en met zestien kinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar opvangen, terwijl in de leeftijd nul tot één jaar twee beroepskrachten tot en met zes kinderen onder hun zorg mogen hebben. Het doel van de BKR is dat de kinderopvang goed aansluit op de ontwikkeling van het kind (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 2022).

Verschillende internationale onderzoeken geven gemengde resultaten over het verband tussen de BKR en de kwaliteit van de opvang. Zo zijn er studies waarin een kleinere BKR geassocieerd wordt met een hogere kwaliteit van opvang (Barros & Aguiar, 2010; Burchinal et al., 2002; Mashburn et al., 2008; Phillipson et al., 1997; Thomason & La Paro, 2009), maar andere studies vonden slechts zwakke relaties (Blau, 2000) of zelfs helemaal geen relaties tussen deze twee variabelen (Pessanha et al., 2007; Pianta et al., 2005). Een mogelijke verklaring voor de gemengde resultaten is dat het verband tussen de BKR en kwaliteit curvilineair zou kunnen zijn volgens Fukkink (2017). Een grotere groep kinderen geeft namelijk volgens de onderzoeker meer mogelijkheden voor positief contact tussen de kinderen en de pedagogisch medewerkers, maar bij een te grote groep kinderen neemt ook het negatieve

contact tussen hen toe. Een andere mogelijke verklaring voor de gemengde resultaten zou kunnen zijn dat in Nederland de kinderopvang sterk gereguleerd is volgens bepaalde eisen waar elke kinderopvang aan moet voldoen, waardoor er relatief gezien weinig variatie is in Nederlandse steekproeven om betekenisvolle verschillen te kunnen vinden.

Coaching op de werkvloer

Het vierde thema van de Wet IKK, ‘kinderopvang is een vak’, gaat over professionalisering van de pedagogisch medewerkers. De Wet IKK stelt namelijk dat er vanaf 2019 op elke kinderopvanglocatie verplicht een pedagogisch beleidsmedewerker in dienst moet zijn. Dit is een medewerker van de opvang die een HBO- of universitair diploma heeft. In Nederland heeft de pedagogisch beleidsmedewerker twee taken: Enerzijds houden zij zich bezig met de ontwikkeling van het pedagogisch beleid van de opvangorganisatie, anderzijds coachen ze de pedagogisch medewerkers bij hun werkzaamheden (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2019).

Coaching is een veelbelovende manier van professionele ontwikkeling voor pedagogisch medewerkers om ze beter in staat te stellen om kinderen stimulerende omgevingen en interacties te bieden (Fukkink & Lont, 2007). Toch is er weinig bekend over wat er tijdens coaching gebeurt en hoe dat wordt ervaren (Elek et al., 2022). Moreno et al. (2014) beschrijven een interventie waarin coaching een positief effect blijkt te hebben op de interactie tussen de pedagogisch medewerker en het kind. Fabiano et al. (2013) vonden verbeteringen bij pedagogisch medewerkers die coaching kregen (in combinatie met een training).

Daarnaast gebruiken de meeste onderzoeken correlatieve analyses, waardoor er geen oorzakelijke beweringen kunnen worden gedaan over het effect van coaching (Fukkink & Lont, 2007). Ook geeft correlatief onderzoek geen direct inzicht in welke concrete coaching-interventies effectief zouden kunnen zijn (Whitebook, 2003), terwijl er juist al veel verschillende vormen van coaching zijn (Elek et al., 2022).

Doelgerichte professionalisering heeft mogelijk meer impact op het handelen van de pedagogisch medewerker dan organisatiebeleid. Uit (inter)nationaal onderzoek komt geregeld naar voren dat ruimte, tijd en middelen voor professionalisering op positieve wijze samenhangt met de ervaren kwaliteit van kinderen op de groep (Henrichs et al., 2016; Slot et al., 2018; Slot & Leseman, 2019).

Huidig onderzoek

Kinderopvang van goede kwaliteit heeft het sterkste effect wanneer kinderen nog jong zijn (McCoy et al., 2017). Dit onderzoek zal zich daarom richten op de kinderopvang voor peuters, die zich bevinden in de peuteropvang. Dit is opvang, speciaal voor kinderen van

ongeveer 2 tot 4 jaar die enkele dagdelen per week naar de opvang komen, gericht op de ontwikkeling van het kind.

Hoewel er al wel onderzoek is gedaan naar professionalisering in het algemeen, is er nog weinig bekend over coaching op de werkvloer als specifieke vorm van professionalisering. Tevens zijn de meeste onderzoeken uitgevoerd met kinderen in de leeftijd van drie tot vijf jaar, terwijl de BKR juist in het bijzonder van belang is gebleken bij baby's en peuters (de Schipper et al., 2006). Ook zijn de resultaten van onderzoeken naar de invloed van de BKR op de kwaliteit van opvang wisselend. Om deze gaten in de literatuur op te vullen is het van belang dat onderzocht wordt wat het verband is tussen de beroepskracht-kindratio, de emotionele proceskwaliteit en coaching op de werkvloer.

Onderzoeksvraag en hypothesen

Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag: 'In welke mate is de beroepskracht-kindratio in de kinderopvang gerelateerd aan emotionele proceskwaliteit en wordt dit verband gemodereerd door coaching van de pedagogisch medewerkers door de eigen pedagogisch coach?' Om de hoofdvraag te beantwoorden, is gebruik gemaakt van verschillende deelvragen: 1. 'Is er een verband tussen de beroepskracht-kindratio en de emotionele proceskwaliteit van opvangvoorzieningen?' 2. 'Heeft de mate van professionalisering (in de vorm van coaching van de pedagogisch medewerkers) invloed op de emotionele proceskwaliteit van opvangvoorzieningen?' 3. 'Is er sprake van een interactie-effect tussen de beroepskracht-kindratio en professionalisering (in de vorm van coaching van de pedagogisch medewerkers)?'

Ondanks de wisselende resultaten van onderzoeken, is op basis van het experimentele onderzoek van de Schipper et al., (2006) toch de verwachting dat er een significant verband zal zijn tussen de BKR en de emotionele proceskwaliteit, waarbij geldt dat hoe kleiner de ratio is (dus hoe minder kinderen per pedagogisch medewerker), hoe beter de kwaliteit van de opvang. Daarnaast wordt verwacht dat coaching van de pedagogisch medewerkers een positieve invloed zal hebben op de emotionele proceskwaliteit van opvangvoorzieningen (Fukkink & Lont, 2007). Omdat volgens Slot (2015b) continue professionele ontwikkeling een compenserende factor lijkt te zijn voor een ongunstige BKR, wordt als laatste verwacht dat er een interactie-effect zal zijn tussen de BKR en coaching, waarbij geldt dat coaching een positief significant effect zal hebben op het verband tussen de emotionele proceskwaliteit en de BKR.

Methode

Design en steekproef

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, is er gebruik gemaakt data die verzameld is in een groter onderzoek: de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang (LKK). Dit is een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de kwaliteit van kinderopvang in Nederland dat sinds 2017 jaarlijks uitgevoerd wordt in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De LKK wordt volgens een zogenaamde ‘rolling sampling’ methode uitgevoerd, met jaarlijkse metingen in relatief kleine, maar landelijk representatieve steekproeven (Slot et al., 2020). Door de gegevens van opeenvolgende jaren te combineren, ontstaat geleidelijk één grote steekproef. Voor de werving van de peuterspeelzalen is een gestratificeerde steekproeftrekking gedaan uit het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP) waarin de gegevens van alle kinderopvangen en peuterspeelzalen van Nederland staan. Uit vier grote regio’s in Nederland zijn aselekt twee kleinere gebieden geselecteerd. De stratificatiecriteria die zijn meegenomen in de steekproef waren ‘urbanisatiegraad’ en ‘grootte’. De geselecteerde locaties kregen een informatiebrief toegestuurd met uitleg over het onderzoek en de vraag of zij mee wilden werken. De steekproef leverde een positieve respons op van 52% voor de peuteropvang.

Participanten

In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van kwantitatieve data die verzameld is met de LKK gedurende de jaren 2017, 2018 en 2019. De participanten zijn 143 pedagogisch medewerkers (140 vrouwen, 2 mannen en 1 anders) tussen de 20 en 72 jaar oud met een gemiddelde leeftijd van 47 jaar ($SD = 11.67$) die werkzaam zijn op in totaal 91 verschillende groepen. Zij hebben tussen de 7 maanden en 43 jaar werkervaring met een gemiddelde van 16.68 jaar werkervaring ($SD = 8.87$) en zij werken tussen de 3 uur per week en 37,5 uur per week in de organisatie, met een gemiddelde van 18.68 uur per week ($SD = 7.38$).

2.8% van de ondervraagde pedagogisch medewerkers heeft een wo-diploma, 16.8% heeft een hbo-diploma, 55.9% heeft een mbo 3- of 4-diploma en 3.5% heeft een mbo 1- of 2-diploma.

Meetinstrumenten

Emotionele proceskwaliteit

De emotionele proceskwaliteit werd gemeten door middel van de Nederlandse vertaling van het Classroom Assessment Scoring System (CLASS) Toddler, oorspronkelijk ontwikkeld in de Verenigde Staten (Paro et al., 2012). Dit is een meetinstrument om, door middel van

observaties, de interactie tussen pedagogisch medewerkers en kinderen tussen 2.5 en 4 jaar binnen voorschoolse voorzieningen te beoordelen.

De CLASS meet proceskwaliteit aan de hand van acht kwaliteitsdimensies die zijn in te delen in twee bredere kwaliteitsdomeinen: emotionele proceskwaliteit en educatieve proceskwaliteit. Emotionele proceskwaliteit betreft de stimulering van kinderen op sociaal-emotioneel gebied en omvat vijf dimensies: positieve sfeer, negatieve sfeer, sensitiviteit van de pedagogisch medewerker, aandacht voor kindperspectief en gedragsregulering (Slot et al., 2017). De emotionele proceskwaliteit wordt gescoord als schaal van 1 tot 7, waarbij 1 staat voor lage kwaliteit en 7 staat voor hoge kwaliteit. De schaal is betrouwbaar (vijf items; $\alpha = .68$).

Om de observaties uit te voeren door middel van de CLASS werden observatoren eerst geschoold in een tweedaagse cursus, waarna er een betrouwbaarheidstest gemaakt werd waarin 80% betrouwbaarheid werd verwacht.

De CLASS is gebaseerd op grote literatuur- en observatiestudies door onder andere het National Institute of Child Health and Human Development en het National Center for Early Development and Learning. De organische structuur van de CLASS voor het beoordelen van de interactie is gevalideerd in meer dan 3000 groepen van voorschoolse voorzieningen. Er bleek sprake van een hoge structurele validiteit en een matige criteriumvaliditeit (Paro et al., 2012).

Beroepskracht-kindratio

De observatoren registreerden tijdens elke observatiecyclus het aantal aanwezige pedagogisch medewerkers en het aantal aanwezige kinderen. De beroepskracht-kindratio werd berekend door het aantal kinderen te delen door het aantal pedagogisch medewerkers. In de daaropvolgende analyses is een gemiddelde score gebruikt op basis van de vier observatiecycli (Slot et al., 2017).

Coaching op de werkvloer

Naast dataverzameling door middel van observaties, werd gebruik gemaakt van een algemene vragenlijst over kenmerken van de pedagogisch medewerkers, groepskenmerken en -activiteiten en organisatieaspecten waaronder professionaliseringsactiviteiten. De vragenlijst is gebaseerd op vragenlijsten en instrumenten die in het kader van andere onderzoeken zijn ontwikkeld. Er is gebruik gemaakt van de vragenlijsten die in het kader van het pre-COOL onderzoek (Leseman & Slot, 2013; Leseman & Veen, 2016), het Europese vergelijkende onderzoek CARE (Slot et al., 2016) en de OESO Starting Strong Staff Survey (OESO, in voorbereiding) zijn ontwikkeld. Ook is gekeken naar de vragenlijsten die in eerder onderzoek naar de kinderopvang in Nederland zijn gebruikt door het NCKO en het Kohnstamm Instituut. De vragenlijst is door de participanten van het huidige onderzoek ingevuld.

Procedure

In de periode tussen 2017 en 2019 zijn de observaties bij de geselecteerde peuteropvanggroepen in de ochtend uitgevoerd. Per ochtend zijn er vier observaties op één groep aan de hand van de CLASS uitgevoerd en beoordeeld. De observaties bestonden uit vier verschillende momenten/activiteiten: tijdens vrij spel, een eetmoment, een activiteit en tijdens een willekeurig moment/activiteit. Door middel van een brief hebben ouders toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek. Hiermee is er sprake van informed consent (Neuman, 2009). De pedagogisch medewerkers die op dat moment op de groep aan het werk waren, werden geobserveerd en vulden de vragenlijsten in.

Analyseplan

Alle gegevens zijn verzameld en verwerkt in SPSS. Voor de analyses werd gewerkt met geaggregeerde scores op groepsniveau, waarbij per groep het gemiddelde van de vier CLASS-observaties en het gemiddelde van de vragenlijsten werd genomen. Aan de hand van een enkelvoudige regressietoets is onderzocht of er een verband is tussen de BKR en de emotionele proceskwaliteit. Voorafgaand werden de assumpties van een enkelvoudige regressieanalyse gecontroleerd. De participanten moeten namelijk via een aselechte steekproef zijn gekozen, en de variabelen moeten van minimaal interval meetniveau zijn. Er moet sprake zijn van een lineaire relatie tussen de variabelen en er mogen geen uitschieters zijn. Er mag geen sprake zijn van homoscedasticiteit en multicollineariteit en per X-waarde moet de Y-score normaal verdeeld zijn. Mocht er sprake zijn van missende data, dan zal de betrokken variabele verwijderd worden uit de dataset.

Daarnaast werd onderzocht of coaching van de pedagogisch medewerkers invloed heeft op het verband tussen de BKR en de emotionele proceskwaliteit. Ter beantwoording van deze deelvraag werd ook een enkelvoudige regressie uitgevoerd, waarbij voorafgaand ook de assumpties van een enkelvoudige regressie werden gecontroleerd.

Tot slot is er onderzocht of er sprake is van een significant interactie-effect door het toevoegen van de moderator, coaching, en te meten wat daarvan de invloed is op de score op emotionele proceskwaliteit. Eerst zijn de variabelen BKR en coaching gecentreerd, waarna er een interactieterm voor deze variabelen is gemaakt. Met de interactieterm is er door middel van een regressietoets gekeken naar een interactie-effect.

Resultaten

Voorafgaand aan het uitvoeren van de analyses zijn de assumpties van de testen getoetst. Er is gekeken naar de (random) steekproef, het meetniveau van de variabelen, lineariteit,

uitschieters, normaliteit, multicollineariteit en homoscedasticiteit. Er werd aan de assumpties voldaan.

De proceskwaliteit is gemeten aan de hand van de CLASS. De descriptieve gegevens van de dimensie voor de emotionele proceskwaliteit zijn weergegeven in tabel 1. De scores zijn geaggregeerd per locatie en voor de dimensie ‘negatieve sfeer’ is de omgepoolde variabele gebruikt. Wat betreft de emotionele proceskwaliteit is er te zien dat de scores tussen de 1 en de 7 liggen, waarbij een gemiddelde van 1 betekent dat de kwaliteit zeer laag is en een gemiddelde van 7 betekent dat de kwaliteit zeer hoog is. Uit de resultaten valt af te lezen dat er nauwelijks sprake is van een negatieve sfeer, maar dat er gemiddeld minder aandacht is voor het kindperspectief. De scores op zowel sensitiviteit, begeleiding van gedrag en positieve sfeer zijn gemiddeld van middelhoge kwaliteit.

De score op de BKR is gemiddeld 4.75, dit betekent dat er op het moment van de observaties, (afgerond) gemiddeld 5 kinderen per pedagogisch medewerker waren.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken van de CLASS Dimensie voor Emotionele Kwaliteit en BKR

Emotionele kwaliteit	Gemiddelde (<i>M</i>)	Standaarddeviatie (<i>SD</i>)	Minimum	Maximum
Positieve sfeer	6.05	0.84	1	7
Negatieve sfeer	6.92	0.27	1	7
Sensitiviteit van de PM’ers	5.83	0.98	1	7
Aandacht voor kindperspectief	4.75	1.31	1	7
Begeleiding van gedrag	5.62	0.96	1	7
Totaal emotionele kwaliteit	5.74	0.45	1	7
Beroepskracht-kindratio	4.75	1.59	1	8

De descriptieve gegevens voor de professionalisering van de pedagogisch medewerkers zijn weergegeven in tabel 2. Ook hier zijn de scores geaggregeerd per locatie. Onvolledig ingevulde vragenlijsten werden beschouwd als missing data en zijn niet meegenomen. De schaal voor professionalisering is gebaseerd op 3 items waarbij de interne consistentie acceptabel bleek ($\alpha = .77$). De pedagogisch medewerkers konden op een schaal van 1 tot 5 aangeven van welke vormen van professionalisering zij gebruik maken, waarbij 1 ‘(bijna) nooit’ is en 5 ‘heel vaak’. Zowel de losse vormen van coaching, als het totaal van coaching komt uit op een score van ongeveer 2. Dit staat voor ‘zelden’.

Tabel 2

Gemiddelde Scores Items Professionalisering

Professionalisering	Gemiddelde (<i>M</i>)	Standaarddeviatie (<i>SD</i>)	Minimum	Maximum
Coaching door een ervaren collega	2.13	1.10	1	5
Coaching door pedagogisch coach	2.37	1.10	1	5
Coaching door de leidinggevende	1.96	0.99	1	5
Totaal coaching	2.16	0.92	1	5

Bij de eerste deelvraag is door middel van een enkelvoudige regressietoets gekeken naar een verband tussen de beroepskracht-kindratio en de emotionele proceskwaliteit. Slechts 2.9% van de variantie in de emotionele proceskwaliteit kon verklaard worden met de beroepskracht-kindratio. De regressiecoëfficiënt van de beroepskracht-kindratio was $-.056$ maar niet significant ($R^2 = .029$; $F(1, 75) = 2.202$; $p = .142$). Dit betekent dus dat de beroepskracht-kindratio niet van invloed is op de emotionele proceskwaliteit.

Bij de tweede deelvraag is door middel van een enkelvoudige regressietoets gekeken of de mate van professionalisering van invloed is op de emotionele proceskwaliteit. Professionalisering in de vorm van coaching verklaart een niet significant deel van de variantie in de emotionele proceskwaliteit ($R^2 = .002$; $F(1, 75) = .171$; $p = .681$).

Bij de laatste deelvraag werd gekeken of er sprake is van een interactie-effect tussen de beroepskracht-kindratio en de professionalisering. Hiervoor zijn de variabelen voor de BKR en de professionalisering gecentreerd en is voor deze twee variabelen 1 nieuwe variabele gecreëerd, waarna een enkelvoudige regressietoets is uitgevoerd. Uit de analyse blijkt dat er geen sprake is van een modererend effect op de geboden emotionele proceskwaliteit ($R^2 = .010$; $F(1, 75) = .753$; $p = .388$).

Discussie

Naar verwachting is er in Nederland in 2031 een tekort van ongeveer 29.000 werknemers in de kinderopvang (Linckens et al., 2022). Een personeelstekort zou nadelig kunnen zijn voor de kwaliteit van de opvang. Het is dus van belang dat er onderzoek gedaan wordt naar hoe de kwaliteit van kinderopvang behouden kan blijven. Het doel van dit onderzoek was dan ook om de relatie tussen de beroepskracht-kindratio en de kwaliteit van kinderopvang te onderzoeken, waarbij ook gekeken is of er een modererend effect is van professionalisering op dit verband.

De resultaten van het onderzoek wezen allereerst uit dat er geen significant verband is tussen de beroepskracht-kindratio en de emotionele proceskwaliteit. Deze resultaten komen niet overeen met verschillende zowel oudere als recentere onderzoeken waaruit blijkt dat het aantal pedagogisch medewerkers en het aantal kinderen op de groep invloed hebben op de kwaliteit van opvang (Burchinal et al., 2002; McGurk et al., 1995; Soderstrom et al., 2018). Echter waren er ook al meerdere onderzoeken gevonden waarbij er geen verband was tussen de beroepskracht-kindratio en de emotionele proceskwaliteit (Blau, 2000; Pessanha et al., 2007; Pianta et al., 2005).

Als tweede werd er ook geen verband gevonden tussen professionalisering en de emotionele proceskwaliteit. Dit resultaat spreekt eerder onderzoek (Fukkink & Lont, 2007) tegen waaruit naar voren kwam dat er een verband is tussen training van pedagogisch medewerkers en hun bekwaamheid. Een mogelijke verklaring voor dit verschil zou kunnen zijn dat de vorm van professionalisering waarover dit onderzoek gaat, namelijk coaching, vooral pas effectief wordt als kwaliteitsverbetering wanneer de coaching gericht is op een specifiek gebied (bijvoorbeeld gericht op het vergroten van taalontwikkeling van kinderen) in plaats van op kwaliteitsverbetering in het algemeen (Neuman & Cunningham, 2009; Wasik & Hindman, 2011). Daarnaast is in dit onderzoek alleen gekeken naar de kwantiteit van coaching en was er niets bekend over de kwaliteit van de coaching.

Als laatste is in Slot (2015b) gesuggereerd dat continue professionele ontwikkeling een compenserende factor kan zijn voor een ongunstige beroepskracht-kindratio. Dat wil zeggen dat wanneer de pedagogisch medewerkers coaching hebben gehad, een ongunstige beroepskracht-kindratio minder negatieve uitkomsten zou moeten hebben op de kwaliteit van de opvang. De uitkomsten van het huidige onderzoek onderbouwen dit echter niet; er is geen significant effect gevonden van coaching op het verband tussen de BKR en de emotionele proceskwaliteit. Dit zou mogelijk verklaard kunnen worden door het goede instinct en de toewijding van pedagogisch medewerkers voor het welzijn van jonge kinderen, wat ook kan

zorgen voor kinderopvang van hoge kwaliteit in tegenstelling tot systematische modellen, onderwijs- en opleidingsvereisten of professionele ondersteuning (Moreno et al., 2014).

Wanneer er gekeken wordt naar de externe validiteit zijn er enkele beperkingen te noemen. Zo zijn er onderzoekers op de kinderopvangvoorzieningen langs geweest om te observeren. Hierbij zou er sprake kunnen zijn van het Hawthorne-effect; de neiging van participanten om zich anders te gedragen, omdat ze weten dat ze onderzocht worden (Bhandari, 2022). De steekproef is echter aselekt getrokken en ook de generaliseerbaarheid is goed; de participanten zijn verschillend van leeftijd, werkervaring en hoe veel uur per week zij werkzaam zijn.

Wat betreft de interne validiteit van dit onderzoek is aandacht besteed aan het beperken van systematische fouten. De onderzoekers waren getraind in het meten en beoordelen van observaties aan de hand van de CLASS en werkten hierbij met de handleiding. Alle observaties op de groepen zijn in de ochtend gedaan. Er zijn echter veel factoren waar de onderzoekers geen invloed op hebben gehad, wat mogelijke van invloed is geweest op de gemeten proceskwaliteit, zoals groepsgrootte, de werkervaring van de pedagogisch medewerkers en de beroepskracht-kind ratio (Slot et al., 2015). Daarentegen blijkt de psychometrische kwaliteit en de validiteit van de CLASS in Nederland goed, wat bijdraagt aan een goede interne validiteit.

Het advies voor vervolgonderzoek is dan ook om verdiepend onderzoek te doen naar het effect van coaching op de kwaliteit van kinderopvang. Er kan dan nagegaan worden of coaching die gericht is op een specifiek gebied, wel een positieve invloed heeft op de emotionele proceskwaliteit. Ook kan er dan gekeken worden naar de kwaliteit van de coaching.

Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de beroepskracht-kindratio niet van invloed is op de emotionele proceskwaliteit van kinderopvang. Er werd ook geen verband gevonden tussen professionalisering in de vorm van coaching en de emotionele proceskwaliteit en er is daarmee ook geen sprake van een modererend effect van professionalisering. Dat betekent dat er uit dit onderzoek geen aanwijzingen zijn voor het effect van professionalisering op kinderopvang. Er wordt enige voorzichtigheid gevraagd bij het interpreteren van deze gegevens vanwege beperkingen van het onderzoek. Verdiepend onderzoek naar het effect van coaching op de kwaliteit van kinderopvang wordt aanbevolen.

Referenties

- Barros, S., & Aguiar, C. (2010). Assessing the quality of Portuguese child care programs for toddlers. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 527–535.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2009.12.003>
- Bhandari, P. (2022). Externe validiteit waarborgen | Uitleg, bedreigingen en voorbeelden. *Scribbr*. <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/externe-validiteit/>
- Blau, D. M. (2000). The Production of Quality in Child-Care Centers: Another Look. *Applied Developmental Science*, 4(3), 136–148. https://doi.org/10.1207/s1532480xads0403_3
- Burchinal, M., Howes, C., & Kontos, S. (2002). Structural predictors of child care quality in child care homes. *Early Childhood Research Quarterly*, 17(1), 87–105.
[https://doi.org/10.1016/s0885-2006\(02\)00132-1](https://doi.org/10.1016/s0885-2006(02)00132-1)
- Burchinal, M. R., Cryer, D., Clifford, R. M., & Howes, C. (2002). Caregiver Training and Classroom Quality in Child Care Centers. *Applied Developmental Science*, 6(1), 2–11.
https://doi.org/10.1207/s1532480xads0601_01
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, July 11). *Ruim 1 miljoen kinderen met kinderopvangtoeslag*. Centraal Bureau Voor De Statistiek. Retrieved October 14, 2022, from <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/28/ruim-1-miljoen-kinderen-met-kinderopvangtoeslag>
- Chenot, D., Benton, A. D., & Kim, H. (2009). The influence of supervisor support, peer support, and organizational culture among early career social workers in child welfare services. *Child Welfare*, 88(5), 129–147.
- De Haan, A., & Vervoort, Y. (n.d.). *Pedagogische kwaliteit*. Expertisecentrum Kinderopvang. Retrieved November 10, 2022, from <https://expertisecentrumkinderopvang.nl/onderwerpen/pedagogische-kwaliteit>

- De Schipper, E. J., Marianne Riksen-Walraven, J., & Geurts, S. a. E. (2006). Effects of Child-Caregiver ratio on the interactions between caregivers and children in Child-Care centers: An experimental study. *Child Development, 77*(4), 861–874.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00907.x>
- Eerste Kamer der Staten-Generaal. (n.d.). *Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang*. Eerste Kamer Der Staten-Generaal. Retrieved December 28, 2022, from
https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/34597_wet_innovatie_en_kwaliteit
- Elek, C., Page, J., & Eadie, P. (2022). Does coaching for early childhood educators unfold as planned? Comparing observed coaching practice to coaches' and educators' perceptions. *International Journal of Educational Research, 116*, 102088.
<https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.102088>
- Fabiano, G. A., Vujnovic, R. K., Waschbusch, D. A., Yu, J., Mashtare, T., Pariseau, M. E., Pelham, W. E., Parham, B. R., & Smalls, K. J. (2013). A comparison of workshop training versus intensive, experiential training for improving behavior support skills in early educators. *Early Childhood Research Quarterly, 28*(2), 450–460.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2012.12.001>
- Fukkink, R. (2017). Beroepskracht-kindratio. *Management Kinderopvang, 23*(2), 51–51.
<https://doi.org/10.1007/s41190-017-0040-9>
- Fukkink, R. G., & Lont, A. (2007). Does training matter? A meta-analysis and review of caregiver training studies. *Early Childhood Research Quarterly, 22*(3), 294–311.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2007.04.005>
- Henrichs, L. F., Slot, P. L., & Leseman, P. P. M. (2016). *Professionele ontwikkeling in voorschoolse voorzieningen: Een literatuurstudie naar doeltreffende professionaliseringsvormen en -activiteiten*. Universiteit Utrecht.

- Leseman, P., & Slot, P. (2013). *Kwaliteit en curriculum van voorschoolse opvang en educatie in Nederland: Relaties met structurele kenmerken, organisatiekenmerken en gebruik educatieve programma's*. Universiteit Utrecht.
- Leseman, P., & Veen, A. (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen.: Resultaten uit het Pre-COOL cohortonderzoek*. Kohnstamm Instituut.
- Linckens, D., Van Hulle, R., Marchal, B., & Veen, A. (2022). Arbeidsmarktprognoses kinderopvang. In *ABF Research* (No. r2022-0034DLI). ABF Research.
- Mashburn, A. J., Pianta, R. C., Hamre, B. K., Downer, J. T., Barbarin, O. A., Bryant, D., Burchinal, M., Early, D. M., & Howes, C. (2008). Measures of Classroom Quality in Prekindergarten and Children's Development of Academic, Language, and Social Skills. *Child Development, 79*(3), 732–749. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01154.x>
- McCoy, D. C., Peet, E. D., Ezzati, M., Danaei, G., Black, M. M., Sudfeld, C. R., Fawzi, W., & Fink, G. (2017). Correction: Early Childhood Developmental Status in Low- and Middle-Income Countries: National, Regional, and Global Prevalence Estimates Using Predictive Modelling. *PLOS Medicine, 14*(1), e1002233. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1002233>
- McGurk, H., Mooney, A., & Poland, G. (1995). *Staff-Child Ratios in Care and Education Services for Young Children*. HMSO.
- Ministerie van Algemene Zaken. (2021, October 29). *Kwaliteit kinderopvang*. Rijksoverheid. Retrieved December 28, 2022, from <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderopvang/kwaliteitseisen-kinderopvang-en-peuterspeelzalen>

- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2019). Brochure pedagogisch beleidsmedewerker. In *Veranderingen in De Kinderopvang* (No. 124456). Retrieved December 28, 2022, from <https://open.overheid.nl/repository/ron1-740c7362-8cab-4e5d-8dcb-43298128ad84/1/pdf/Brochure%20pedagogisch%20beleidsmedewerker.pdf>
- Moreno, A. J., Green, S., & Koehn, J. (2014). The Effectiveness of Coursework and Onsite Coaching at Improving the Quality of Care in Infant–Toddler Settings. *Early Education and Development, 26*(1), 66–88.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2014.941260>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2022). *Tips voor instellingen*. Retrieved December 28, 2022, from <https://www.nji.nl/voor-en-vroegschoolse-educatie-vve/tips-voor-instellingen>
- Neuman, L. W. (2008). *Understanding Research* (1st ed.). Pearson.
- Neuman, S. B., & Cunningham, L. S. (2009). The Impact of Professional Development and Coaching on Early Language and Literacy Instructional Practices. *American Educational Research Journal, 46*(2), 532–566.
<https://doi.org/10.3102/0002831208328088>
- Paro, K. M. L., Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2012). *Classroom Assessment Scoring System (CLASS) Manual, Toddler* (P. L. Slot, P. P. M. Leseman, H. Mulder, & J. Verhagen, Trans.). Van Haren Publishing.
- Pessanha, M., Aguiar, C., & Bairrão, J. (2007). Influence of structural features on Portuguese toddler child care quality. *Early Childhood Research Quarterly, 22*(2), 204–214.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2007.02.003>
- Phillipsen, L. C., Burchinal, M. R., Howes, C., & Cryer, D. (1997). The prediction of process quality from structural features of child care. *Early Childhood Research Quarterly, 12*(3), 281–303. [https://doi.org/10.1016/s0885-2006\(97\)90004-1](https://doi.org/10.1016/s0885-2006(97)90004-1)

- Pianta, R., Howes, C., Burchinal, M., Bryant, D., Clifford, R., Early, D., & Barbarin, O. (2005). Features of Pre-Kindergarten Programs, Classrooms, and Teachers: Do They Predict Observed Classroom Quality and Child-Teacher Interactions? *Applied Developmental Science, 9*(3), 144–159. https://doi.org/10.1207/s1532480xads0903_2
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). (2022, November 3). *Beroepskracht-kindratio (BKR)*. ondernemersplein.kvk.nl. Retrieved December 28, 2022, from <https://ondernemersplein.kvk.nl/beroepskracht-kindratio/>
- RTL Nieuws. (2023, March 21). *Brancheorganisatie: kwaliteit kinderopvang gaat achteruit*. Retrieved April 28, 2023, from <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5372989/kinderopvang-kwaliteit-achteruit-brancheorganisatie>
- Slot, P. (2015a). *Early childhood education and care in the Netherlands: Quality, curriculum, and relations with child development* [Doctoral dissertation]. Utrecht University.
- Slot, P. (2015b). *Het verband tussen structurele en proceskwaliteit is niet lineair: Over hoe belangrijk interne professionalisering is*. Universiteit Utrecht.
- Slot, P., Cadima, J., Salminen, J., Pastori, G., & Lerkkanen, M. (2016). *Multiple case study in seven European countries regarding culture-sensitive classroom quality assessment*. University of Jyväskylä.
- Slot, P., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B., Bekkering, C., & Leseman, P. (2019). Ontwikkelingen in de kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang: Gecombineerde metingen 2017-2019. In *Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang*. LKK.
- Slot, P., Jepma, IJ., Muller, P., Romijn, B., & Leseman, P. (2018). *Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang: Gecombineerde metingen 2017-2018*. Universiteit Utrecht/Sardes.

- Slot, P. L., Boom, J., Verhagen, J., & Leseman, P. P. (2017). Measurement properties of the CLASS Toddler in ECEC in The Netherlands. *Journal of Applied Developmental Psychology, 48*, 79–91. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.11.008>
- Slot, P. L., Leseman, P. P., Verhagen, J., & Mulder, H. (2015). Associations between structural quality aspects and process quality in Dutch early childhood education and care settings. *Early Childhood Research Quarterly, 33*, 64–76. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.06.001>
- Slot, P., & Leseman, P. (2019). *Investeren in kinderen van 0-12 jaar: Bevindingen uit de wetenschap*. Universiteit Utrecht.
- Slot, P., Romijn, B., Muller, P., & Leseman, P. (2020). Krijgt elk kind dezelfde kwaliteit kinderopvang? : Verschillen naar regio, stedelijkheidsgraad, uurprijs en de opvang van doelgroepkinderen. In *Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang*. LKK.
- Soderstrom, M., Grauer, E., Dufault, B., & McDivitt, K. (2018). Influences of number of adults and adult: child ratios on the quantity of adult language input across childcare settings. *First Language, 38*(6), 563–581. <https://doi.org/10.1177/0142723718785013>
- Tavecchio, L. (2008). Succesfactoren in programma's op het gebied van voor- en vroegschoolse educatie. *Kind En Adolescent Review, 15*(3), 362–365.
- Thomason, A. C., & La Paro, K. M. (2009). Measuring the Quality of Teacher–Child Interactions in Toddler Child Care. *Early Education and Development, 20*(2), 285–304. <https://doi.org/10.1080/10409280902773351>
- Vandell, D. L., Belsky, J., Burchinal, M., Steinberg, L., & Vandergrift, N. (2010). Do Effects of Early Child Care Extend to Age 15 Years? Results From the NICHD Study of Early Child Care and Youth Development. *Child Development, 81*(3), 737–756. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01431.x>

Wasik, B. A., & Hindman, A. H. (2011). Improving vocabulary and pre-literacy skills of at-risk preschoolers through teacher professional development. *Journal of Educational Psychology, 103*(2), 455–469. <https://doi.org/10.1037/a0023067>

Whitebook, M. (2003). *Early education quality: Higher teacher qualifications for better learning environments*. Center for the Study of Child Care Employment. Retrieved December 28, 2022, from https://cscce.berkeley.edu/wp-content/uploads/publications/Early_Ed_Quality.pdf

Zaslow, M., Anderson, R., Redd, Z., Wessel, J., Tarullo, L., & Burchinal, M. (2010). Quality Dosage Thresholds and Features in Early Childhood Settings A Review of the Literature. *Research Papers in Economics*. <https://EconPapers.repec.org/RePEc:mpr:mprres:cdea2df43cdf4b10bb74af4189cbab8d>